

professional activity, model of psychocorrectional measures and psychotherapeutic assistance.

Візнюк Інеса Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, Україна;

Vizniuk Inessa – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor Department of Psychology and Social work, Vinnytsia State Pedagogical University name dafter Mykhailo Kotsiubynsky, Vinnytsia, Ukraine.

УДК 159.92: 316.64 DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2019-50-3-1-53-64>

Волченко Л.П. (ORCID 0000-0002-2401-9107),

Гарькавець С.О. (ORCID 0000-0002-2539-3838)

ФАСИЛІТАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

У статті розглядається взаємозв'язок між фасилітацією та розвитком професійних компетентностей сучасного педагога. Встановлено, що педагогічна фасилітація є багатовимірним, багатокомпонентним і динамічним утворенням, що інтегрує в собі різні прояви особистості, які визначають можливість ефективного виконання суб'єктом педагогічної діяльності, своїх функцій. Фасилітація виступає умовою розвитку професійних компетентностей учителя, його готовності до педагогічної діяльності відповідно до вимог сучасного освітнього середовища. З'ясовано, що формування та розвиток фасилітативної компетентності особистості пов'язані з функціонуванням таких компонентів її психічної активності як когнітивний, афективний та конативний. Визначено, що ефективні фасилітативні впливи стають можливими за наявності комунікативної та конфліктологічної компетентності педагога. Суттєве значення має невербальна активність суб'єкта діяльності, його спроможність викликати атракцію у інших. Наголошено, що жести, міміка, пантоміміка, проксеміка, ольфакторика можуть справляти як фасилітативний, так й інгібіційний впливи, а тому педагогу треба зважати на власну невербальну активність та відповідну активність учнів, щоб ця своєрідна форма спілкування сприяла одночасному полегшенню та стимулюванню процесу навчання, а не ускладнювала його. Обґрунтована необхідність розробки технологій розвитку фасилітативних якостей педагогів, як необхідної умови здійснення ними професійної діяльності, що відповідає потребам часу.

Ключові слова: інгібіція, комунікативна компетентність, конфліктологічна компетентність, невербальна активність, педагог, педагогічна діяльність, фасилітація.

Постановка проблеми. Проблема підвищення професійної компетентності педагога, на сьогодні, без сумніву є достатньо актуальною та, водночас, складною задачею. Пошук шляхів її вирішення, за умов системних перетворень, що відбуваються в сфері освіти, змушує аналізувати різні наукові підходи, які на сьогодні існують в педагогіці та психології. Одним із таких напрямків, який може сприяти вирішенню зазначеної проблеми, є формування та розвиток у педагогічних працівників фасилітативної компетентності.

Важливість вивчення готовності педагогічних працівників до фасилітації, формування її структурних компонентів визначається рядом чинників. По-перше, це запити сучасного світу, які пред'являють вимоги до школи як соціального інституту розвитку, що повинен сприяти саморозвитку та самовихованню кожної дитини. По-друге, реалізацією особистісно-орієнтованого підходу в освіті, який передбачає наявність у педагога таких якостей, що забезпечують створення психологічно комфортних умов для повноцінного навчання дітей на основі співпраці, взаємоповаги та довіри. По-третє, важливістю для самого педагога володіти такими психологічними якостями, що виявляються засобами підвищення його професійної компетентності.

Отже, все це зумовлює необхідність подальшого всебічного вивчення феномену фасилітація у соціально-психологічному та педагогічному вимірах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більше ста років тому було встановлено, що люди можуть досягати кращих результатів у присутності інших людей, у порівнянні з тим, коли вони діють на самоті. Цей феномен отримав назву соціальної фасилітації (від англ. *facilitate* – полегшувати або *facility* – легкість, сприятливі умови), тобто «особливість людей виконувати краще прості завдання та гірше складні, коли поруч присутні інші, а результати їхньої роботи можна оцінити» (Тейлор, Пипло, Сирс, 2004: 438). У багатьох емпіричних дослідженнях було встановлено, що соціальна фасилітація виникає у ситуаціях, коли певні нескладні дії (наприклад, викреслення голосних букв у газетній колонці, виконання дій на множення тощо) індивід виконує з іншими (у вигляді змагання) або за його діями інші спостерігають. Треба зазначити, що феномен фасилітації був виявлений навіть у тварин. «Так мурахи, у тричі більше виривали піску у присутності інших мурах, ніж коли рили на самоті, а гіперактивні пацюки у присутності інших пацюків підвищували власну сексуальну активність» (Тейлор, Пипло, Сирс, 2004: 439).

Проте, дослідники встановили, що за певних обставин, може виникати й протилежний ефект, який отримав назву соціальної інгібіції (від лат. *inhibition* – стримувати, гальмувати). Це феномен, який пояснює «процес здійснення певного стримування дій індивідів в умовах присутності інших людей» (Тейлор, Пипло, Сирс, 2004: 440). Соціальне гальмування виникає кожного разу, коли людина зіштовхується з невідомими або складними для виконання завданнями, а присутність інших людей викликає підвищене збудження, що робить неможливим досягнення успіху.

Було встановлено, що коли людина обізнана, як і що їй робити, вона відчуває впевненість, а збудження, викликане присутністю інших, тільки сприяє її діяльності. Навпаки, коли людина погано обізнана, її діяльність погіршується, оскільки реалізація реакції, яка потрібна, але незадовільно завчена, заважає діям, а присутність інших тільки посилює невпевненість у їхньому виконанні (Орбан-Лембрик, 2009). Також було констатовано, що аудиторія викликає збудження у суб'єктів, підвищує їхній загальний рівень спонук та очікувань. Навіть простої фізичної присутності інших завжди достатньо, щоб підвищити в індивідів, які виконують певні завдання, збудження (Hayashi, 2015).

Отже, соціальна фасилітація та соціальна інгібіція — це два протилежні феномена, що пояснюють особливості виникнення в індивідуумів мотивації, при виконанні ними певних дій на успіх або невдачу, що викликаються присутністю інших, незалежно від того є останні співучасниками процесу чи просто виявляються незалежними спостерігачами.

Розгляд феномену фасилітації у контексті педагогічної діяльності вже має свою історію. Так досліджувався розвиток відповідних психологічних особливостей педагогічних працівників (адекватна самооцінка, розвинений самоконтроль, схильність до саморозвитку, професійна спрямованість) (Жижина, 2000), фасилітаційні здібності педагогів до конструктивного спілкування (Врублевська, 2001), здатність до фасилітаційної взаємодії майбутніх соціальних педагогів (Борисюк, 2011), використання практичних досліджень у якості стратегій професійного розвитку вчителів-фасилітаторів (Junor, Janice, Fournillier, 2012) та фасилітаційних технологій у процесі навчання математиці (Borko, Koellner, Jacobs, 2014), використання відеоматеріалів щодо професійного розвитку та полегшення предметного аналізу педагогічної діяльності за допомогою відео як ефективного інструменту навчання для вчителів (Tunney, Goldsmith, Seago, 2014), продукування психологічних чинників (психологічна безпека та психологічна свобода, релевантність навчання та творчі умови), що стимулюють взаємодію вчителя та учня в умовах освітнього процесу (Ogienko, 2016), подвійний етап підготовки фасилітатора з

використанням адаптованих матеріалів навчання для професійного розвитку педагога (Jacobs, Seago, Koellner, 2017).

Дослідники також звернули увагу на роль фасилітатора в досягненні успіху вчителів різних спеціальностей, що приймають участь в освітньому процесі (Lesseig, Elliott, Kazemi, Kelley-Petersen, Campbell, Mumme, Carroll, 2016). Зазначається, що фасилітатори є важливим ресурсом саме для вчителів, оскільки вони надають їм цінну інформацію, ідеї та рекомендації для удосконалення власної діяльності. Цей процес дозволяє вчителям активно опановувати нове знання, що ґрунтується як на власному досвіді, так й досвіді інших. Артикулюється важливість конструктивного впливу інших, які за допомогою фасилітативних методів спонукають учителів досліджувати власне «Я», відкривати для себе нові знання, ставити творчі проблеми та вирішувати їх, критично підходити до власних когніцій та розмірковувати над ними.

Також слід звернути увагу на те, що фахівці, які досліджують екофасилітативні прояви в контексті типів ставлення особистості до неоднозначності та хаосу у швидкозмінному світі стверджують, що специфічним є вміння ставлення індивіда до неоднозначності, що передбачає відношення до неї як до джерела зростання та розвитку (Лушин, 2016).

Також була зроблена спроба з'ясування термінологічні межі феномену «фасилітативна компетентність вчителя» (Фокша, 2018). Зазначено, що така компетентність виступає здатністю та готовністю педагога використовувати механізми та принципи фасилітації в професійній діяльності. Авторка дослідження наголосила на педагогічній підтримці особистого становлення учнів і педагогічний супровід навчальних досягнень. Все це відповідає людиноцентричному підходу, що розроблений в межах гуманістичної психології.

Дійсно, на думку К. Роджерса та Дж. Фрейберга педагог, який володіє такими характеристиками, а власне – ключовими компетентностями – спроможний допомагати учням, полегшувати їхню «складну роботу зростання» та виявляється справжнім фасилітатором (Роджерс, Фрейберг, 2002). Учені під фасилітацією розуміють одночасне полегшення та стимулювання процесу навчання учнів. Тобто педагог-фасилітатор, це фахівець, який працює у фарватері особистісно-орієнтованої педагогіки, робить акцент на створенні інтелектуальної та емоційної обстановки, атмосфери педагогічної та психологічної підтримки.

К. Роджерс робить наголос на необхідності переходу від викладання та навчання у процесі оволодіння знаннями, до створення таких умов, за яких і перше, й друге перестає бути простим переносом інформації та стає фасилітацією усвідомленого вчення (Роджерс, 2015).

Проте, аналіз професійних задач педагога, а також вимог до результатів засвоєння основних освітянських програм свідчить, що готовність до фасилітації входить до структури його професійних компетентностей і виступає професійно релевантним особистісним утворенням, що дозволяє йому ефективно вирішувати освітні задачі.

Отже, педагогічну фасилітацію слід розглядати як багатовимірне, багатокомпонентне та динамічне утворення, що інтегрує в собі різні прояви особистості, які визначають можливість ефективного виконання суб'єктом педагогічної діяльності своїх функцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. При розгляді проблеми формування та розвитку фасилітативної компетентності педагога ми виходимо з положень про те, що у якості її основних компонентів виступають когнітивні, афективні та конативні (поведінкові) аспекти активності індивіда (Третьяченко, 2004).

Когнітивний компонент складають знання про основний зміст феномену фасилітації, ефективного здійснення фасилітативних впливів, адекватне оцінювання себе та власної професійної діяльності, прагнення до саморозвитку. Основними якостями даного компоненту виступають рефлексія, креативність, інтуїція та прагнення до самоактуалізації.

Афективний компонент визначається емоційно-позитивним настроєм на фасилітативну взаємодію з учнями. Визначальними якостями цього компоненту є схильність до емпатії, сенситивність як чутливість до емоційного настрою учнівської групи.

Поведінковий компонент утворюють вміння та навички організації, прогнозування та розвитку фасилітації, вміння вибудовувати відношення з учнями. Основними якостями цього компоненту виступають активність, ініціативність, флексибільність (гнучкість), толерантність, відповідальність, а також комунікативні, організаційні та лідерські якості.

Таким чином, фасилітативна компетентність педагога визначається високим рівнем самоприйняття (розвитком Я-концепції) та домінуючою тенденцією до самовдосконалення (самоактуалізації). Педагог-фасилітатор орієнтований на особистісну модель взаємодії з учнями, а в ситуації конфлікту обирають стратегії «співробітництва» та «компромісу», що виявляється оптимальними формами розвитку професійної компетентності педагога сучасної школи.

Разом із цим, за сучасних умов розвитку українського суспільства, артикульованою є проблема вміння протистояти зовнішнім викликам, оскільки стрес, фрустрація, конфліктогенність, що ними породжуються, підвищують вірогідність виникнення особистісних деструкцій, що, в свою чергу, призводить до продукування соціальної інгібіції. Щоб цього уникнути, педагог, який прагне

стати фасилітатором, повинен мати певні якості, що посилюють його життєстійкість та професійну спроможність.

Слід зазначити, що педагог у процесі взаємодії з учнями повинен використовувати весь арсенал соціально-психологічних впливів, (Гарькавець, 2015), що забезпечує необхідну підтримку загальної позитивної динаміки у процесі виконання завдань, для досягнення поставлених цілей.

Разом із цим, у процесі реалізації фасилітативних проявів особливої важливості набувають комунікативна та конфліктологічна компетентності педагога. Комунікативна визначає спроможність вчителя спілкуватися з учнями на суб'єкт-суб'єктному рівні. Конфліктологічна – превентивна активності суб'єктів взаємодії, за якої рольові, ресурсні та ціннісні розбіжності або суперечки стають передбачуваними та такими, що можуть скеровуватися у прийнятне русло. У цьому сенсі виявляються важливими сформовані соціально-нормативні уявлення як учителів, так й школярів, що зумовлюють наявність саме просоціальної взаємодії між ними (Волченко, Гарькавець, 2016).

Окремо слід наголосити на невербальній активності педагога. Така активність є зовнішньою формою існування та продукування інтенцій особистості. І, як свідчить досвід вивчення невербальних аспектів поведінки суб'єктів діяльності – жести, міміка, пантоміміка, проксемика, ольфакторика можуть справляти як фасилітативний, так й інгібіційний впливи на оточуючих (Гарькавець, 2015).

Ми виокремлюємо такі фасилітативні невербально-конструктивні екстраполяції педагога:

1) оптико-кінестичні (жести відкритості та відвертості, міміка інтересу та радощі, хода впевненості та помірності);

2) тактильно-кінестезичні (погладжування, відкрита поза та дотримання персональної зони при взаємодії);

3) просодичні (помірний тембр голосу та його гучності, доброзичлива інтонація, мелодійність побудови речень);

4) ольфакторні (нейтральні запахи та одорантні збудники).

Педагогу треба зважати на власну невербальну активність та відповідну активність учнів, щоб ця своєрідна форма спілкування сприяла одночасному полегшенню та стимулюванню процесу навчання, а не ускладнювала його. Ствердно, вчитель, який має конструктивну невербальну активність позитивно сприймається учнями, його вербальні екстраполяції є більш переконливими, а школярі активно працюють на уроках, виявляють більшу зацікавленість у вирішенні поставлених завдань, що у цілому сприяє підвищенню рівня їхньої когнітивної спроможності.

Оскільки педагог є ключовою фігурою освітнього процесу, основним напрямом підвищення якості освіти є формування та розвиток педагогічної

майстерності, яка визначається не тільки знанням того предмету, що він викладає (предметна компетентність), а знанням методології та дидактичних принципів, рівнем розвитку професійних компетентностей, серед яких важливим компонентом є готовність до фасилітації. На теперішній час спостерігається необхідність якісно нової підготовки професійно-компетентного педагога, який спроможний здійснювати фасилітативний процес навчання, під час якого в учнів формується навчально-пізнавальна мотивація, розвивається вміння вчитися, а також відбувається їхнє особистісне зростання.

Розвиток фасилітативної компетентності педагога передбачає використання різноманітних методів і прийомів, що активують спроможність особистості набувати нових якостей та властивостей. Серед цього різноманіття виокремлюються рольові ігри, соціально-психологічні тренінги, мозкові штурми тощо. При цьому важливим виявляється середовище, у якому відбувається процес особистісного зростання. Воно повинно бути інноваційним, технологічним та особистісно-орієнтованим.

Педагог, у якого є сформованими психологічні якості, що відповідають фасилітативним проявам, спроможний створювати атмосферу, яка є оптимальною для вирішення освітніх задач, полегшує, сприяє та стимулює особистісне зростання кожного учня.

Висновки. Розвиток професійних компетентностей сучасного педагога залежить від рівня сформованості його фасилітативних якостей. Чим вище рівень фасилітації, тим більш ефективною виявляється діяльність учителя або викладача. Педагог-фасилітатор творчо підходить до викладання предметів, більше уваги приділяє учням, продукує суб'єкт-суб'єктне спілкування, співпрацює з ними та генерує інтенції особистісного зростання.

Отже, основним показниками фасилітативної компетентності педагога виступають його психологічні якості, які впливають на мотивацію особистісного зростання учня та утворюють умови для розкриття його внутрішнього потенціалу. Інтерферентна дія таких психологічних якостей педагога, як активність, креативність, ініціативність, флексибільність, толерантність, рефлексивність, відповідальність, комунікативність, невербальна конструктивність забезпечують наявність фасилітативного ефекту в процесі навчання та виховання школярів, зумовлює загальне підвищення рівня шкільної освіти та визначає розвиток його професійних компетентностей.

Література

1. Борисюк С. О. Розвиток здатності до фасилітативної взаємодії у майбутніх соціальних педагогів засобами соціально-педагогічного тренінгу.

Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2011. № 5. С. 180-182.

2. Волченко Л. П., Гарькавець С. О. Особливості формування соціально-нормативних уявлень старшокласників в умовах суспільної кризи. *Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля,* 2016. 200 с.

3. Врублевская Е. Г. Развитие способности педагогов к фасилитирующему общению. *Хабаровск,* 2001. 182 с.

4. Гарькавець С. А. Психология невербального общения. *Северодонецк: Изд-во «Петит»,* 2015. 214 с.

5. Гарькавець С. О. Система соціально-психологічних впливів і проблема формування просоціальних установок школярів. *Науково-методичний журнал «Освіта на Луганщині».* 2015. № 2(41). С. 34-39.

6. Жижина И. В. Психологические особенности развития фасилитации педагога: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. психол. наук. *СПб.,* 2000. 20 с.

7. Лушин П. Uncertainty and the types of attitude to it: the situation of psychological help. *Psychological Counseling and Psychotherapy,* 2016, 1(5), 33-40.

8. Орбан-Лембрик Л. Е. Психология професійної комунікації. *Чернівці: Книги-XXI,* 2009. 528 с.

9. Роджерс К. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в психологической практике. *М.: Институт общегуманитарных исследований,* 2015. 348 с.

10. Роджерс К., Фрейберг Дж. Свобода учиться. *М.,* 2002. 527 с.

11. Тейлор Ш., Пипло Л., Сирс Д. Социальная психология. *СПб.: Питер,* 2004. 767 с.

12. Третьяченко В. В. Управлінські команди: методологія та теорія, формування і розвиток. *Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля,* 2004. 300 с.

13. Фокша О. М. Теоретичний аналіз проблеми формування фасилітаційної компетентності в майбутніх учителів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць.* Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 60, Т. 2. С. 203-207.

14. Borko H., Koellner K., Jacobs J. Examining novice teacher leaders' facilitation of mathematics professional development. Author links open overlay panel. *The Journal of Mathematical Behavior.* 2014. Vol. 33. 149-167.

15. Hayashi Y. Social Facilitation Effects by Pedagogical Conversational Agent: Lexical Network Analysis in an Online Explanation Task. *Proceedings of the 8th International Conference on Educational Data Mining,* 2015. 484-487 [in Japan].

16. Lesseig, K., Elliott, R., Kazemi, E., Kelley-Petersen, M., Campbell, M., Mumme, J. & Carroll, C. Leader noticing of facilitation in videocases of mathematics professional development. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 2016. Available online <http://link.springer.com/article/10.1007/s10857-016-9346-y/fulltext.html>

17. Jacobs J., Seago N., Koellner K. Preparing facilitators to use and adapt mathematics professional development materials productively. *International Journal of Stem Education*, 2017. Vol. 4(1). 30-39.

18. Junor P. A., Janice C., Fournillier B. Action research, pedagogy and activity theory: Tools facilitating two instructors' interpretations of the professional development of four preservice teachers. *Teaching and Teacher Education*, 2012. Vol. 28, Issue 5. 649-660.

19. Ogienko O. Facilitation in the context of pedagogical activities. *Advanced Education*, 2016. Issue 5, 85-89.

20. Tunney J, Goldsmith L. T, Seago N. A framework for the facilitation of teachers' analysis of video. *Journal of Teacher Education*, 2014. Vol. 65(4). 340-356.

References

1. Borisyuk S. O. (2011). Health education to facilitated interaction with maybot social teachers with social and pedagogical training. [Scientific notes of NDU im. M. Gogol]. *Psychological and pedagogical sciences*, 5. 180-182 [in Ukrainian].

2. Volchenko L. P, Harkavets S. O. (2016). *Features of formation of social-normative representations of high school students in the conditions of social crisis*. Severodonetsk: Publishing House of SNU them. V. Dahl, 200 p. [in Ukrainian].

3. Vrublevskaya E. G. (2001). *The development of the ability of teachers to facilitate communication*. Khabarovsk, 182 p. [in Russian].

4. Harkavets S. A. (2015). *Psychology of non-verbal communication*. Severodonetsk: Publishing House Petit, 214 p. [in Russian].

5. Harkavets S. O. (2015). The system of social and psychological influences and the problem of formulating social attitudes of schoolchildren. *Science-methodical journal «Osvita in the Luhansk region»*, 2 (41), 34-39 [in Ukrainian].

6. Zhizhina I. V. (2000). *Psychological features of the development of facilitation of a teacher*: [author. dis. scientist. degrees of cand. psychol. sciences]. SPb., 20 p. [in Russian].

7. Lushin P. (2016). Uncertainty and the types of attitude to it: the situation of psychological help. *Psychological Counseling and Psychotherapy*, 1(5), 33-40 [in Ukrainian].

8. Orban-Lembrik L. E. (2009). *Psychology of professional community*. Chernivtsi: Books-XXI, 528 p. [in Ukrainian].

9. Rogers K. (2015). *Counseling and Psychotherapy. [The latest approaches in psychological practice]*. M.: Institute for General Humanitarian Research, 348 p. [in Russian].
10. Rogers K., Freiberg J. (2002). *Freedom to study*. M., 572 p. [in Russian].
11. Taylor S., Piplo L., Sears D. (2004). *Social Psychology*. St. Petersburg: Peter, 767 p. [in Russian].
12. Tretyachenko V. V. (2004). *Management team: methodology and theory, formulations and development*. Lugansk: Type of SNU im. V. Dalia, 300 p. [in Ukrainian].
13. Foksha O. M. (2018). Theoretical analysis of the problem and the form of facilitated competencies in Maybut teachers. [*Science Chronicle of the National Pedagogical University of Imeni M. P. Drahomanov. Pedagogical sciences: realities and prospects: zb. sciences. prats.*]. Kyiv: View of NPU imeni M. P. Drahomanova, 60, 2. 203-207 [in Ukrainian].
14. Borko H., Koellner K., Jacobs J. (2014). Examining novice teacher leaders' facilitation of mathematics professional development. [Author links open overlay panel]. *The Journal of Mathematical Behavior*, 33, 149-167.
15. Hayashi Y. (2015) Social Facilitation Effects by Pedagogical Conversational Agent: Lexical Network Analysis in an Online Explanation Task. *Proceedings of the 8th International Conference on Educational Data Mining*, 484-487 [in Japan].
16. Lesseig K., Elliott R., Kazemi E., Kelley-Petersen M., Campbell M., Mumme J. & Carroll C. (2016). Leader noticing of facilitation in videocases of mathematics professional development. *Journal of Mathematics Teacher Education*. Available online <http://link.springer.com/article/10.1007/s10857-016-9346-y/fulltext.html>
17. Jacobs J., Seago N., Koellner K. (2017). Preparing facilitators to use and adapt mathematics professional development materials productively. *International Journal of Stem Education*. 4 (1), 30-39.
18. Junor P. A., Janice C., Fournillier B. (2012). Action research, pedagogy and activity theory: Tools facilitating two instructors' interpretations of the professional development of four preservice teachers. *Teaching and Teacher Education*, 28, 5, 649-660.
19. Ogienko O. (2016). Facilitation in the context of pedagogical activities. *Advanced Education*, 5, 85-89.
20. Tunney J, Goldsmith L. T., Seago N. (2014). A framework for the facilitation of teachers' analysis of video. *Journal of Teacher Education*, 65 (4), 340-356.

Volchenko L.P., Harkavets S.A.

FACILITY AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCES THE NURSE TEACHER

The article examines the relationship between the facilitation and the development of the professional competences of the modern educator. It has been established that pedagogical facilitation is a multidimensional, multicomponent and dynamic entity that integrates various personality traits that determine the ability of the subject to perform his or her pedagogical activities effectively. Facilitation is a prerequisite for the development of a teacher's professional competences, his readiness for pedagogical activity in accordance with the requirements of the modern educational environment. It has been found that the formation and development of the facultative competence of the teacher are related to the functioning of such components of her mental activity as cognitive, affective and connective. It is determined that effective facilitative influences become possible in the presence of communicative and conflicting competence of the teacher. Significant is the non-verbal activity of the subject, its ability to cause attraction in others. It is emphasized that gestures, facial expressions, pantomimes, proxemics, olfactory can have both facilitating and inhibitory effects, and therefore the teacher should take into account his own non-verbal activity and the appropriate activity of the students, so that this kind of communication facilitates and stimulates the process of communication, did not complicate it. The necessity to develop technologies for the development of the facultative qualities of teachers as a necessary condition for their professional activity meeting the needs of time is substantiated.

Key words: inhibition, communicative competence, conflicting competence, nonverbal activity, teacher, pedagogical activity, facilitation.

Волченко Лариса Петрівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Северодонецьк

Volchenko Larysa – PhD, senior student of the department of pedagogy and psychology of the Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Severodonetsk.

Гарькавець Сергій Олексійович – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк

Harkavets Serhii – doctor of psychology, professor, professor chair of psychology and sociology, Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University Ministry of Education of Ukraine, Severodonetsk.